

Published on www.bilvavi.net

[Home](#) > דע את שמחתך 002 שמחה ושחוק

דע את שמחתך 002 שמחה ושחוק

מהי השמחה בחודש אדר?

דברי רבותינו, וכידוע עד מאד: "משנכנס אדר מרבין בשמחה".

בשעה שנכנס אדר, חל שמחה בעולם. והאדם צריך לצרף את נפשו לכך, להריבוי של שמחה. לא נתבאר היטב בדברי חז"ל להדיא איך השמחה חלה בנפש. הדינים למעשה מפורשים בדברי חז"ל, כגון אם יש דין בהדי עכו"ם, ישמט ממנו עד שיוכל עד אדר וכו'. כל זה הוא התולדות של השמחה שקיימת. אבל השמחה הוא חלק מחושי הנפש. מהי אותו שמחה שחלה בנפש?

ננסה קצת להתבונן, כדי להבין הדבר.

בדברי רבותינו אם חודש אדר כנגד זבולון או נפתלי

יש לנו י"ב חודשים בשנה כנגד י"ב שבטים. איזה שבט הוא כנגד חודש אדר? יש מח' בדברי רבותינו בזה, בין דברי האריז"ל לדברי הגר"א. האריז"ל כותב שחודש אדר הוא כנגד נפתלי, והגר"א כותב שחודש אדר כנגד זבולון.

מאיפה מקור של הגר"א? מקור של הגר"א ברור מאד. כתב בפסוק בזבולון, "שמח זבולון בצאתך" (דברים לח:יג). הרי שנאמר שם להדיא לשון של שמחה. חודש אדר כל ענינו שמחה, משנכנס אדר מרבין בשמחה. כתיב "כי בשמחה תצאו" (ישעיה נב:יג), וכתיב "שמח זבולון בצאתך".

אבל הפסוק שמביא רבינו האריז"ל שנאמר בנפתלי, "נפתלי שבע רצון" (דברים לג:כג) - איפה נאמר כאן שמחה? ישנה כאן ענין של שבע רצון, ורש"י בדברים פירש "שבע רצון", שכל יושביה שבעי רצון. האם שבעי רצון זה שמחה? לכאורה, לא.

אנו מנסים א"כ להבין מה ענינו של שמחה. מצינו שני שיטות, שני מהלכים, מאיפה אנחנו יודעים את גדרי השמחה, ולפי"ז ננסה להבין מהי המהות של אותה שמחה.

"שמח זבולון בצאתך" הוא מקור ברור לשמחה. אבל מהו השמחה שנאמר ב"נפתלי שבע רצון"? אדם ששבע רצון, האם זה נאמר שהוא אדם שמח? לכאורה לא, אבל רבינו האריז"ל מצרפם יחד. מהו אותה ה"שבע רצון" שמצרף את האדם לידי כך שעל זה נאמר לפי דברי האריז"ל שמשנכנס אדר מרבין בשמחה?

כשנתבונן בה בימים האלה, אנחנו רואים הגילוי הזה ברור מאד.

ראשית, השמחה יש לה בלשון חז"ל שני לשונות. יש את הלשון של "משנכנס אדר מרבין בשמחה", אבל בלשון אחרת של חז"ל, אדר מתגלה בה הכח שנקרא "שחוק". משנכנס אדר, מחד, "מרבין בשמחה". מאידך, יש בה גילוי של "שחוק". מה ההבדל בין שמחה לשחוק?

כל מגילת אסתר מתחיל ממשלה של אחשוורוש, שהיה "לעשות כרצון איש ואיש" (אסתר א:ח). בהבנה פשוטה, כאשר עושים כרצון איש ואיש, ממלאים את רצונו. מהי העיקר - **לגלות** את רצונו, או **לעשות** את רצונו?

מה כל אחד רוצה, התגלה שם מאד. אבל האם רצון הזה באמת יצא לפועל? "לעשות כרצון איש ואיש" יש לזה שני משמעויות - מה שהאדם רוצה הוא יעשה, וזה משמעות הקרא. אבל בעומק "לעשות כרצון איש ואיש" הכוונה **לגלות** רצון מבורר, הדבר עשוי וגמור, ואני מגלה את הרצון כעשוי. זה נקרא לעשות כרצון איש ואיש - התגלה מה הוא רוצה. זה מה שהסעודה זו בא לגלות.

כל סעודת אחשוורוש בעצם בא לגלות את המדה הנפש שנקראת רצון. זה לא במקרה ש"לעשות רצון איש ואיש" כדי שיהיו כולם שבעי רצון כפשוטו. בעומק מה היתה מטרת הסעודה? לגלות את הרצון של כל אחד ואחד.

להוציא אותם מכח אל הפועל, זה אי אפשר, דכל רצונותם של בני אדם סותרים אהדדי, אי אפשר במערכת הבריאה להוציא כל רצונות בני אדם מכח לפועל. וגם את הרצון של כל אחד, אי אפשר לעולם להוציא לפועל. על זה אמרי' "יותר משהעגל רוצה לינוק, הפרה רוצה להעניק" (פסחים קיב.). לעולם הרצון לא יצא מכח אל הפועל - חלקו כן, אבל הרצון בשלימות לעולם לא יצא לפועל. זה אצל כל אדם ואדם. כאשר באים לעשות סעודה "כרצון איש ואיש", מהי המטרה? **לברר** את עומק הרצון המתגלה, ולכן הוא כרצון איש ואיש.

הגמ' ידוע במסכת בשבת (פח.), בשעה שישראל עמדו בהר סיני, אמרו "נעשה ונשמע". כפה הקב"ה עליהם הר כגיגית - כלומר היפוך גילוי הרצון, כפשוטו. "מכאן מודעה רבה לאורייתא", שחייבים לקיים, עד שהגיע לימי אחשוורוש ומרדכי, "הדר קיבלוה ברצון". מה כוונת הדבר של "הדר קיבלוה ברצון"? כל מהלך גילוי סעודתו של אחשוורוש, כל מהלך הגזירה של המן ואחשוורוש, כל מהלך הנס, הוא מהלך שנקרא גילוי הרצון. המן מגלה את רצונו, ברור מהו רוצה, אחשוורוש סעודה לגילוי רצונו, ברור מה הוא רוצה. ואז מה העבודה של כנסת ישראל? לגלות מה הם רוצים. זה כל העבודה - כשמגלים מה הם רוצים, כל הגזירה בטלה.

מה היתה תוקף הגילוי בסוף, מכל סוגיא זו שנקראת מגילת אסתר? מה תוקף הגילוי שיצא? עיקר הגאולה היא מהו? מה הם **רוצים!**

כשעמדו במעמד הר סיני מה יתגלה? כפה עליהם הר כגיגית. עד שמגיע קבלת התורה "הדר קיבלוה", מה מתגלה? ודאי שגם כאשר קיבלו במתן תורה כלשון רבותינו זה לא הגדרה כפשוטו שכפה עליהם הר כגיגית וא"כ קבלה לא היה שום קבלה, ככל אונס שרחמנא פטריה. אלא הגדרת הדבר הוא כדברי הרמב"ם הידועים (הל' גרושין פ"ב): "כופין אותו עד שיאמר רוצה אני." אז גם כאשר כפה עליהם הר כגיגית, זה היה באותו דין שבעצם הם רוצים, רק איך הרצון יתגלה? מכח כפה עליהם הר כגיגית. אבל זה לא כפייה כפשוטו. זה ברור, דברים ידועים. אבל איך הם גילו במעמד הר סיני את הרצון? מכח כפה עליהם הר כגיגית. לעומת זאת איך הם גילו את הרצון בימי מרדכי? לשון רש"י, "מתוך אהבת הנס". לא בכפייה.

בין במתן תורה ובין בקבלת התורה בימי מרדכי, היה גילוי של רצון. אלא שבמתן תורה הרצון יתגלה מכח קביעה, "כופה אותו עד שיאמר רוצה אני", לעומת זאת בקבלת התורה שקיבלו את התורה בימי מרדכי, שם היה "הדר קיבלוה ברצון", מאהבת הנס. כל הנפקא מינא היא איך הרצון מתגלה, אבל לעולם היה גילוי של רצון.

א"כ עיקר הסעודה היתה, גילוי הרצון של אחשוורוש, של ושת, ואחר מכן של המן, ועיקר הגזירה היתה שהרצון שלהם יוצא לפועל "להשמיד ולהרוג", יתגלה הרצון. כאשר התגלתה אותה הגזירה להשמיד ולהרוג ולאבד, בעצם לבסוף היה להשמיד ולהרוג ולאבד? לא. אז מה התגלה באותה גזירה? מה המן רוצה, ומה אחשוורוש רוצה. כן, זה התגלה ברור, אבל האם הגזירה בפועל יצא? לא. לעולם לא יצא הגזירה בפועל, גם לא תצא לעולם. רק כן יתברר: יתברר מאד מה הם רוצים.

עומק הרצון נעלם מהאדם עצמו

זה כל סוגיא שנקראת "אסתר". אסתר ענינו, "ואנכי אסתיר הסתיר פני ביום ההוא". איפה עיקר נקודה מה שמוסתר מהאדם? מוסתר מהאדם מה הוא רוצה.

כל אחד מאיתנו, אם היה יודע אליבא דאמת מה הוא רוצה, הוא היה עשיר גדול. ודאי שאם תשאל אדם על דרך כלל מה אתה רוצה, אז הוא יגיד לך, א', ב', ג' ד'. זה מחמת שהאדם יודע מה שהוא רוצה ברובדים מאד חיצוניים של הנפש. אבל אם האדם באמת היה יודע מה הוא רוצה, היה יודע מה הוא הרצון הקדושה שלו מאידך, ומה הרצון של הצד השני שלו אליבא

דאמת באופן מוחלט, אז היה חוזר בחזרה אל ה"הדר קיבלוה ברצון". רק על דרך כלל מה שנעלם מהאדם הוא רצונו. מה שהאדם חושב עוד יודע, מה שהאדם מרגיש, מה שהאדם מדבר, מה שהאדם עושה. אבל מה אדם **רוצה?** זה הכח שנעלם מכל אחד, מהאדם עצמו, מה **עומק רצונו**. מה עומק הרצון של האדם - בעצם נעלם מהאדם.

בדקות יותר, היצר הרע, כדברי הגמ' במסכת סוכה (נב.), "ואת הצפוני ארחיק מעליכם" זה יצר הרע שצפון בלבו של האדם, כלומר, מה יצר הרע עושה, צפון בלבו של אדם - הוא **מצפין** לו את הרצון של עצמו. כלומר היצה"ר מצפין לאדם את הרצון של האדם, לכן היצה"ר נקרא צפון בלבו של האדם, הוא מצפין לו את הרצון של עצמו. זה יצה"ר שצפון בלבו של אדם.

"אנכי הסתיר אסתיר את פני ביום ההוא" (דברים לח:יח) - מה זה אנכי הסתיר אסתיר את פני ביום ההוא - יש כאן העלם של רצון. הרצון נעלם. כופה אותו עד שיאמר רוצה אני - אז מה יתגלה בפשטות? "כופה אותו". ה"רוצה אני" עדיין נעלם, אבל אני מוציא אותו, מכח ה"כופה אני" מוציא הרצון - אבל עדיין נעלם. אבל כשמקבלין את זה באהבת הנס ומרצון, אז מתברר להדיא מה רצון האמיתי. זה בעצם כל סוד הגילוי שנקראת מגילת אסתר.

מדת "שבע רצון" - בירור הרצון

נחזור לראשית הדברים, בנפתלי לעומת זבולון.

בזבולון נאמר "שמח זבולון בצאתך", אז במה השמחה? יצא לפעול, מביא את חלקו, מפרנס את יששכר, והרי שהוא שמח בחלקו. "איזהו עשיר, השמח בחלקו" - זבולון, "שמח זבולון בצאתך". אז במה הוא שמח? במה שיש לו מהחוץ, במה שהוא יוצא. זה נקרא "שמח זבולון בצאתך", במה שנמצא בחוץ.

לעומת זאת, בנפתלי מה נאמר? "שבע רצון". מה זה "שבע רצון", ממה הוא שבע? הוא שבע מהרצון של עצמו.

מה כוונת הדבר, מאיפה הוא שמח בהרצון של עצמו, מה זה "שבע רצון"? כפשוטו, כל אותם בני אדם בחלק של נפתלי היו שבעים ומרוצים בחלקם. אבל מה העומק שנקרא "שבע רצון"?

ראשית צריך להבין, כשנאמר ב"נפתלי שבע רצון", אז הברכה הוא **שיתגלה לו מה הרצון שלו**. לכן הוא שבע מהרצון. אם אין בירור גמור מהו הרצון, אי אפשר לשבוע ממנו. כדוגמא, אומרת הגמרא שסומא איננו שובע, כי לא הוא רואה מה שהוא אוכל. אם אני רוצה להיות שובע מהרצון, צריך שיהיה ברור לי מה אני רוצה.

אבל איך מגיעים להיות שובע מהרצון? איך יכול להיות מהלך של שבע רצון? כשאנחנו רואים על דרך כלל שבע רצון, באיזה ביטוי אנחנו מקבלים? כשרצוני יתקיים, אז אני שבע - זה "שבע רצון"... לדוגמא, אם אני שבע רצון מהבית, האם אני שבע מהבית? כן. אז ממה אני שובע, מהרצון או מהבית? מהבית.

אמנם להיות "שובע מהרצון" אין הפירוש שהאדם שובע מחלקו שיש לו, אלא שהוא שובע מהרצון. מה עומק הדבר?

"לאדם מערכי לב, ומה' מענה לשון" (משלי טז:א), אז מה כל עבודה שלנו? להכין את הלב, ובלשון ברורה, להכין את הרצון. ואם הצלחתי להכין את הרצון שלי בשלימות, אז אני שובע מחלקי, בין אם יוצא לפועל או לא יוצא לפועל, זה לא תלוי בי, ד"מה' מענה לשון". זה נקרא כח השחוק שנמצא בפה.

א"כ, "שבע רצון" שנאמר בנפתלי, ממה הוא שובע? מזה שהערך את לבבו ורצונו בשלימות. מה יצא לפועל ומה לא יצא לפועל, זה לא תלוי בי. "חשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשה, מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה" - אז מה היה חשב אותו אדם לעשות? הוא הכין את לבבו ורצונו אמיתית באמת, לעשות את רצון קונו. עשה מצוה, עשה - ואם לא עשה, מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה.

כמובן שאם אדם לא עשה לא מחמת שהוא נאנס אז זה מחמת שחסר לו ברצון. אבל אם רצונו רצון שלם, ונאנס ולא עשה, מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה. אז לדידי האם יש נפקא מיניה אם עשיתי או לא עשיתי? לא. מאי נ"מ? האם הכנתי את לבבי ברצון שלם.

זה ההגדרה ש"נפתלי שבע רצון". נפתלי הוא שבע רצון, הוא שובע מרצונו, אפילו אם הוא לא יצא לפועל. כל אדם, על דרך כלל אם הרצון שלו לא יצא לפועל, ואתה שואל אותו "האם אתה שבע רצון", מה יענה? "שום דבר לא יצא לפועל, איך אני

יהי' שבע רצון?" אבל אצל נפתלי, זה דייקא בדיוק הפוך. "נפתלי שבע רצון", ממה הוא שובע, לאחר שהוברר לו מה רצונו, וברור לו שרצונו הוא באמת רצון אמת, והוא רוצה אותה בלבב שלם. אז כשהוא רוצה את אותו רצון בלבב שלם, מה הגילוי שמתגלה כאן? מתגלה כאן עומק הגילוי שהוא שובע מעצם הרצון! מתי האדם שובע? כאשר הוא לא רוצה עוד, אז הוא שובע. אם אני רוצה מעבר לרצון עוד, כי אני רוצה גם שזה שיצא לפועל ואני לא מסתפק בהרצון, אז אני לא שובע בהרצון.

אם אני רוצה לא רק לרצות את הדבר, אלא אני רוצה גם להוציא אותו מהכח לפועל, אז מה יקרה כאשר נאנסתי, חיבבתי לעשות מצוה ונאנסתי ולא הצלחתי לעשות, האם אני שבע? לא, אני רוצה לעשות ולא הצלחתי. אבל כשנאמר "נפתלי שבע רצון", גם אם הרצון לא יצא לפועל אני שובע בעצם הרצון.

"לאדם מערכי לב ומה' מענה לשון" - מה קורה באותו שעה שבלב שלי רציתי לומר משהו אחד, והוא אמר משהו אחר? מה קורה אז? שם מגיע השחוק. ממה אני שחוק? ההבנה פשוטה שהאדם שחוק, התכוונתי לומר משהו אחד והוא לא יגמר, לא יצא לפועל, לכן אני שחוק. אבל בעומק מהו השחוק? השחוק הוא, שהרצון שלי הושלם אפילו שיצא דבר הפוך. זה עומק השחוק דקדושה.

המהלך התחיל במשהו אחד ונגמר לגמרי למשהו אחר, אז מה הסתכלות הפשוטה אומרת? ההתחלה בטילה, כי הרי לא יצא לפועל, אז למה הוא שחוק? איך ההתחלה השתבשה, והמהלך באמצע הלך לכיוון לגמרי אחר. אז על מה השחוק? שם, זה שחוק מלשון שחוק, אז הרצון ההתחלתי נשחוק, לא יצא לפועל. ואז בני אדם שחוקים.

אם רואים מהלך שהתחיל, והמהלך הלך לגמרי למקום אחר, האדם רצה ללכת בדרך ופתאום החליק, כולם שחוקים, למה? כי הוא התכוון לפסיעה הבאה והכל נעצר, הוא נפל. קרה דבר שלא צפוי שיקרה, כלומר המהלך שהתחיל הלך למקום לגמרי אחר, הוא לא הושלם, ופעל מהלך חדש. זה שחוק. אז על מה אני שחוק? אם אני שחוק, בפשטות זה "שחוק הכסילים", הדבר התחיל בחכמה, והחכמה נעצרה, והיה לו מחשבה מה לעשות, מהלך, והמהלך לא יצא לפועל - בזה חל השחוק שבנפש. זה שחוק שמצוי בהעולם כולו, שחוק הכסילים.

זה נקרא בלשון חז"ל בברכות, ובעוד מקומות, "שחוק וקלות ראש". למה זה קלות ראש? כובד ראש זה שהמהלך הולך לפי הראש. אבל אם הדבר לא המשיך לפי ההתחלה שלו, זה נקרא קלות ראש. זה שחוק וקלות ראש. מה זה קלות ראש? הראשית לא המשיכה, אלא נעשה קלה, והלך למקום לגמרי אחרת. זה השחוק הידוע שכל בני אדם מכירים בעולם. זה נקרא "טחול שחוק", הוא שחוק על מה שהמהלך נגדעה, התבטלה, ונפתח מהלך חדש. זה שחוק כסילים.

לעומת כן, מהו השחוק דקדושה, של "אז ימלא שחוק פינו"? שמתגלה שבין אם הדבר נעשה לבסוף לפועל כמו שרציתי, בין אם לא, אבל אני שובע בהרצון שלי, אפי' שהדבר לא יצא לפועל - זה השחוק. מה לי אם יצא לפועל, מה לי אם לא יצא לפועל - אם אני שובע בהרצון, פעלתי את מה שפעלתי, אז אני שחוק על מה שיצא לפועל. אם יצא לפועל מה שרציתי, אני שמח, ואם לא יצא לפועל מה שרציתי, אני שחוק.

זה שחוק, וזה שמחה. (כמובן שאפשר גם שבשמחה לגלות את השחוק.) מתי אני שמח, ומתי אני שחוק? "לאדם מערכי לב, ומה' יענה לשון" - כשאני עורך את ליבי, אני מברר רצוני אמת, אם הרצון יצא לפועל במענה הלשון, אני שמח, ואם הרצון לא יצא לפועל במענה לשון, אז מה אני? שחוק. על מה אני שחוק? על שלא נפגע הרצון כלום, הרצון נשאר בעומק תוקפו.

זוהי שמחה בעומק, וזוהי שחוק. "יושב בשמים ישחק" (תהילים ב:ד) - למה? ממה הוא שחוק? "חשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשה, מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה" - הני מילי, שהוא שמח בעצם רצונו, שהוא שובע מרצונו. זה "נפתלי שבע רצון" - אני שחוק אפילו בדברים לא יצאו לפועל, בדיוק הפוך. זה כל ענינו של שחוק.

השחוק של כל המאורעות של מגילת אסתר

כל מגילת אסתר מביאה לידי שחוק. הדבר ברור ביותר. המגילה מתחילה מאדם שחשב לעשות סעודה ולהראות את ושתי, והיא מתה, כי הוא הרג אותה, ובמקום זה נהיה אסתר, ונכנס המן, וגזרים להרוג את כולם, ובסוף נסתיימת לגמרי במקום הפוך. מאיך שהיא התחיל ואיך שהיא הסתיימה, זה נראה למקום לגמרי לגמרי שונה. זה כל השחוק של מגילת אסתר. במגילת אסתר, המחשבה הראשונה של מי שהתחיל את אותו סעודה, הסתיימה איך שהוא חשב לעשות להתחיל אותה? הסתיימה במקום לגמרי לגמרי אחר מנקודת התחלה שלה. זה שחוק.

יש מי ששוחק על מפלת המן רק, שהמן מת, ומחשבתו אשר חשב על היהודים התבטלה. זה שחוק, אמת, גם זה שחוק דקדושה. אבל השחוק השלם מהו? **ההובר הרצון של הכנסת ישראל: "הדר קבלוה ברצון"**. ואז מה קורה, כאשר הובר הרצון של הכנסת ישראל? אפי' אם נאנס, חשב לעשות מצוה ולא עשה, עדיין הרצון נשאר רצון טהור.

זה הני מילי, שהוא מקבל את התורה באהבה, **מרצון**. מה כוונת הדבר מקבל את התורה מאהבה מרצון? לא רק כפשוטו שהוא קבל ברצון, אלא שלידו מהו קיום תורה? אם אני רוצה, באמת, באמת - זהו נקרא "הדר קבלוה ברצון".

אם זה יצא לפועל או לא יצא לפועל, זה מהקב"ה, לא תלוי בי. רק כמובן שברוב המקומות הסיבות שהדברים לא יוצאים לפועל הרי לא מחמת הקב"ה, אצל רוב בני אדם הסיבה שזה לא יצא לפועל, מדוע? כי הוא לא מספיק רוצים. אבל אם הרצון הוא רצון אמת, וזה לא יצא לפועל, זה נמסר להקב"ה, זה לא נמסר לבני אדם.

זה דבר מאד דק בנפש. הרבה פעמים בני"א סבורים שאם זה לא יצא לפועל, מה לי. באמת הני מילי, שהוא באמת רוצה לגמרי. אבל אם אתה לא רוצה לגמרי, במי הדבר תלוי? בך. אם ברור לך וברי לך שרצונך רצון אמת ושלם, אז נאמר "חשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשה, מעליו עליו הכתוב כאילו עשה". אבל אם חסר לך ברצון, אז לא נאמר כאילו עשה.

מדת שבע רצון - שובע מעצם כך שהיה רוצה את רצון ה'

זה העומק א"כ בהמחלוקת בין הגר"א והאריז"ל אם חודש אדר כנגד נפתלי או כנגד זבולון. אם הוא כנגד זבולון, זה שמחה כפשוטו, "שמח זבולון בצאתך". אם זה כנגד נפתלי, בעומק מה נאמר? נבאר.

"נפתלי שבע רצון ומלא ברכת ה', ים ודרום ירשה". מה זה "ים ודרום ירשה"? אמר הרמב"ן (וזאת הברכה שם), "ים" זה אותו מקום ששם כביכול הקב"ה עושה שם כרצונו. זה ברור. כאשר אדם נמצא ביבשה, נראה לו שיכול לעשות מה שהוא רוצה, לפחות נראה לו. ספנים, כמו שאומרים חז"ל, כולם צדיקים - מדוע? כי שם רואים שאתה לא יכול לעשות מה שאתה רוצה. לכן ים זה נקרא מקום שהקב"ה גלוי בו, רצונו של הקב"ה גלוי בו. כל מה שהאדם יעשה, אם מגיע גל קצת יותר חזק, אין מה לעשות שום דבר. אפילו בדורינו, מה אפשר לעשות. ודאי, כמה שתפטח, אחרי זה מגיע גל יותר חזק, עד פעם שמגיע הספינה. ים זה מקום שכולו מגלה את רצון הקב"ה, ספנים תמיד ברור להם שתלוי ברצון הקב"ה, זה לא יכול להיות רק כן.

אבל יבשה, אמר הרמב"ן למה נקרא יבשה, אומר הרמב"ן דבר מבהיל, למה היבשה נקרא יבשה? כי יבישה מרצון ה'! שם נראה לבן אדם שהוא יכול לעשות כמו שהוא רוצה. זה נקרא יבשה - יבישה מרצון ה', כביכול לאדם נראה לו שהוא יכול לעשות את רצון עצמו.

"ים ודרום ירשה", אמר הרמב"ן, שגבי נפתלי אומרת הגמ' כאן בברכות (נא.), ר' יוסי בר חנינא אומר, אדם שעושה כוס ברכה כדינא, עשרה דברים נאמרים בכוס של ברכה, ואם עושה אותה כדינה, זוכה ונוחל לשני עולמים. כל המברך על כוס מלא, נותנים לו נחלה בלי מצרים, שנאמ' "ומלא ברכת ה', ים ודרום ירשה".

אדם שמברך על כוס מלא, מה נותנים לו - עולם הזה ועולם הבא. מה הבדל בין עולם הזה לעולם הבא? עולם הבא מתגלה בו רק רצון הבורא ית' שמו. בעולם הזה מה מתגלה בו? בחירה. אדם יכול לעשות מה שהוא רוצה כביכול. בעולם הבא אין בו בחירה - "באים ימים אשר אין לי בהם חפץ" (קהלת יב:א) - אז מה מגלה שמה? רק רצון הקב"ה. אבל מה מתגלה בעולמינו דידן? הקב"ה נתן לנו את הבחירה, "ובחרת בחיים", אבל הוא נתן לנו את כח לבחור, ברגע שנתן לנו את כח לבחור, יכול להיות עושי רצונו, ויכול להיות עוברי רצונו. אדם שמברך על כוס מלא, זוכה לנחלת שני עולמות, עולם הזה ועולם הבא. מאיפה לומדים את זה? מנפתלי.

מסביר הרמב"ן את העומק, נפתלי מחבר "ים ודרום ירשה" - איזה מקום הכי יבש בעולם? דרום. נקרא דרום, ששם חמה דרה, ולכן היא מייבשת את הכל. ים זה מקום שמתגלה רצון ה', יבשה זה מקום שמתגלה רצון האדם. מה נפתלי מגלה? "נפתלי שבע רצון" - ממה הוא שובע בעומק? בהתחלה הוא שובע מזה שאם הוא רוצה לעשות את הדבר בלבב שלם, הוא שובע מעצם רצונו. אבל בדקות יותר עכשיו, נפתלי **שובע מרצון ה'**. וזה שאומרים חז"ל כאן בספרי, "רצון יראיו יעשה", על מי הוא נאמר - על נפתלי.

"נפתלי שבע רצון", מאיזה רצון הוא שבע בעומק? "רצונו לעשות רצונו". אז מה הוא שבע רצון? מהרצון שלי לעשות את רצונו ית' שמו, בזה אני שובע. אז ממה אני שובע בעומק? מרצונו ית' שמו. זה "נפתלי שבע רצון". ומה קורה אם הדבר נעשה היפוך מה שנראה לי שצריך שיעשה? אז אני שוחק. על מה אני שוחק? אם רציתי משהו אחד והקב"ה עושה הפוך, אז

אני שחוק וְשחוק את הרצון שעשיתי. זה שחוק אחד. ואני שבע מעצם הרצון. שאני רוצה את רצון הבורא ית' שמו.

שחוק זה אותו לשון של "שחקים", שבע רקיעים יש, כמו שאומרת הגמ' (חגיגה יב.), אחד מן הרקיעים נקרא "שחקים", ומה עושים בשחקים? "שם, טוחנין (או "שוחקים") מן לצדיקים. "איזה מזון יש שם? מה זה "שוחקים" מן לצדיקים, אבל מאיפה המזון שם? על זה נאמר "נפתלי שבע רצון". זה נקרא "שם שוחקים מן לצדיקים". ממה הצדיקים שבעים? "רצון יראיו יעשה." ממה הצדיקים שבעים? "רצון יראיו יעשה" - אז ממה הוא שובע? "צדיק אוכל לשובע נפשו ובטן רשעים תחסר", ממה בעומק הצדיק שובע? ממן ששוחקים הצדיקים. מהו המן ששוחקים הצדיקים? זה עצם הרצון.

זה מגיע מהשחוק, שחוק, שחוק - משם מגיע המזון. "נפתלי שבע רצון" - ממה הוא שובע? אם הוא עבר יום שלם והוא העמיד עצמו בנקודת הרצון האמיתית, כאשר נגמר היום מה הוא מרגיש בלב? שבע.

אנחנו לא מדברים על שביעת הכרס, כמובן. ברור שלא. אבל בלב שלו, הוא שובע. למה הוא שובע? כי הוא גילה תוקף הרצון באמת. הוא ביטל את רצונו מפני רצון בוראו, ואם הרצון יתקיים או לא יתקיים, מה לי בכך, רצון הבורא ית' שמו הוא זה שיתקיים לבסוף.

זה נקרא בעומק שחוק. זה המן ששוחקים לצדיקים. משם היה מפלתו של המן הרשע, ברור. משם המפלה - הוא "שבע רצון".

עומק ההבדל בין שמחה לשחוק

כאן נסביר עכשיו בעומק לפי"ז מהו שמחה ומהו שחוק, ואיפה נקודת החיבור. עד עכשיו העמדנו את הדברים, עכשיו נחדד שיהי' ברור.

שמחה ענינה, כמו שנאמר, שהדבר יצא מהכח לפועל, מראשיתו עד אחריתו, זה שמחה. שחוק ענינו, שהרצון לא יצא לפועל, אבל אני שמח בעצם הרצון. מתי הרצון לא יצא מכח לפועל? הרצון שלי לא יכול לצאת מכח לפועל. רצון הבורא ית' שמו בעומק יצא מכל לפועל. כלפי רצונו ית' שמו אני שמח, כלפי רצוני שלי שלא יצא לפועל, אני שחוק.

זה סוד אדר. יש בה שמחה ויש בה שחוק. אבל על מה השמחה ועל מה השחוק? השמחה היא שמחה על מה שרצונו ית' שמו יצא מכח לפועל בשלימות, מה שהקב"ה רצה, זה מה שיהי'. הכל צפוי, הקב"ה זה מה שהוא רצה זה מה שיהא. אבל מה שאני רציתי, יכול להתבטל. אני צריך לעשות את הדברים לרצות כפי שראוי, ולכן יצאו לפועל, יכול שזה יצא לגמרי אחרת מתפיסתי. על רצוני שלי שלא יצא לפועל, אני שחוק. על רצונו ית' שמו שיצא מכח לפועל בכל התהליך, אני שמח. כאשר שני הדברים מצורפים בנפש, זהו שחוק ושמחה מעולים זה לזה.

זה "משתה ושמחה". משתה, כאשר האדם שותה, הוא לא מביאה אותו לידי שמחה. יין מביא לשחוק, "אז ימלא שחוק פיניו" - יין, כשמתגלה מילוי של יין, לאיפה זה מביא את האדם? זה לא מביא רק לשמחה. יין מועט לדינא, במצות חג נאמר "ושמחת בחגך", ואין שמחה אלא בבשר או ביון (פסחים קט.), וכמה יין שותים? רביעית יין, זהו הדין שמחה, מדין שתיי'. בפורים נאמר "ימי משתה ושמחה", אין דין של שיעור רביעית, שמה מה השיעור? שחוק. ה"לא ידע" זה גופא השחוק.

השמחה היא על מה שלבסוף, התקיים רצון הקב"ה בשלימות. השחוק הוא על מה שאני רוצה לא יצא לפועל, אבל ממה אני שובע? אני שבע מעצם כך שרציתי בשלימות. אני שובע גם כך שהרצון הקב"ה יתקיים בסוף. אבל ראשית ממה אני שובע? ממה שאני רוצה באמת. זה "נפתלי שבע רצון", הוא שובע ממה שהוא רוצה, לא ממה שיצא לפועל. מה שיצא לפועל זה יוצר לגמרי הפוך. הוא שובע מעצם הרצונו שלו.

ובעומק יותר, מהרצון שיצא לפועל של הקב"ה, גם שבע וגם שמח. מהרצון שלו, שובע ושחוק. מהרצון של הקב"ה, שבע ושמח.

זה שמחה ושחוק ששייכים לחודש אדר.

הכח השלם שמביא את האדם לשמחה אמיתית הוא הני מילי, שתצטרף לשחוק. בעומק, בבריאה נאמר "אסור שימלא אדם פיו שחוק בעולם הזה" - למה אסור לאדם שימלא פיו שחוק בעוה"ז? כי הרי מתי אדם שחוק, כמו שאמרנו? כשאני רציתי משהו והוא לא יצא מכח לפועל, אבל תמיד כאן בעוה"ז האדם צריך לחשוך שהסיבה שהדבר לא יצא לפועל מדוע, כי לא

מספיק רציתי. לכן אסור לו שימלא פיו שחוק, כי אם הוא ממלא פיו שחוק מה החשש? שאולי זה לא שחוק האמת.

הסיבה שזה לא יצא לפועל, הרי כל שחוק כמו שאמרנו התחיל בתהליך ולא הושלם, למה לא הושלם, או כי אני רציתי באמת והקב"ה רוצה אחרת, או כי חסר במה שאני רוצה. אם ברור לי שמה שזה לא יצא לפועל כי כך הקב"ה רוצה, זה יתגלה רק לעתיד לבוא. על זה נאמר "אז ימלא שחוק פיננו". לעתיד לבוא אין בחירה, ואם אין בחירה מה יתגלה? רק מה שהקב"ה רוצה. מכח כך אני יכול לשחוק, לגמרי שהרצון שלי יתבטל. אבל כל זמן שיש לי בחירה, אסור לי לשחוק. אלא מה אני צריך לעשות? לנסות עוד פעם להוציא את זה לפועל, כי שמא מה שזה לא יצא לפועל, כי לא מספיק רציתי.

הכח שמתגלה לעתיד לבוא הוא הכח של השמחה שלימה והשחוק השלם. זה לעתיד לבוא. אבל מעין דמעין דמעין, זה יש לנו בפורים.

יין חי בפורים - יין של חיות

בסוגיא דגמ' של כוס של ברכה (ברכות נא.), עשרה דברים נאמר בכוס, וחד מהדינים הוא שהיין צריך יהיה "יין חי". מהו יין חי? יין בלתי מזוג. אלא כמובן לא מדובר כאן שישתה היין חי כפשוטו, דהגמ' אומרת שזה לא ראוי לשתיו, וכן פירש רש"י, "יין חי - שמוזגו במים לאחר שנתנו בכוס חי, אבל לברך עליו חי האמרן במתני' אין מברכין". אז איך הוא כן שותה אותו? הוא צריך למזוג אותו. רק יש דין שאם הוא ימזוג אותו, ראשית, צריך שיהי' לכוס חי, ויש דין שהוא מוסיף עליו מים, ויש מח' אביי ורבא בזה, אבל צריך למגוז אותו. עכ"פ, מעיקרא איך הוא מכניס אותה לתוך הכוס? באופן שהיין הוא "חי".

מה ההלכה זו שמעיקרא יין חי? רבינו חננאל אומר, "צריך שיהיה חי בכוס עד על הארץ, משום דבשאינו מזוג איכא שבחא דארעא, שהיין חזק." כן, אבל למעשה, בשעה שהוא שותה אותו, איך הוא שותה אותו? מזוג. וא"כ, מאי נפקא מיניה שהיין יהיה חזק מעיקרא? הרי הוא לא שותה יין כשהוא חזק. מתי כן יש מציאות לשתות יין חזק? רק בפורים.

תמיד בכוס של ברכה, יש דין שהיין צריך להיות מזוג, משום שיין חי לא יכול לברך עליו. אבל בפורים כאשר שותים יין, שם דייקא לכאורה יש ענין הפוך, שלא ימזג, שיש דין להשתכר, שיהי' יין חזק. לפי שיטת הפוסקים, שכפשוטו חייב לבסומי בפוריא היינו כפשוטו ממש, אדרבה, שישתה יין לא מזוג, אלא יין חי, ואז שכרותו קרובה.

למה? העומק בזה, משום כל יין חי בעצם מגלה את ה"שחוק" שביין! "הרבה שחוק עושה, הרבה קלות ראש עשה" כמו שאומרת במס' סוטה, וכן נאמר, "כל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין", ויש עוד הרבה לשונות חז"ל על ענין קלות ראש של היין, כידוע.

הגדרת הדבר הוא, יין חי מביא בעצם לשחוק, ויין מזוג מביא לשירה. "אין אומרים שירה אלא על היין", ואיזה יין אומרים עליו שירה? דייקא יין מזוג. אבל יין שאיננה מזוג, מה נאמר בו? למה מביא את האדם? מביא את האדם לשחוק. מה קורה בשעה שהאדם שוחק? בשעה שהאדם שוחק, היין חי שהוא שותה שהביא אותו לידי שחוק, ומה הוא מגלה בו? הוא מגלה בו את שורש החיות שביין.

גבי הדין שתייה בפורים הנאמר ביין, הגמ' כידוע אומרת כמה וכמה שיטות, בגמ' בברכות ועוד. עץ שאכל ממנו אדם הראשון, מה הוא היה? לחד מאן דאמר, גפן היה (סנהדרין ע.). מה זה גפן? מעורב טוב ברע, הוא היה מזוג. מכאן ואילך, כל היין שאנחנו שותים, צריך להיות מזוג - כלומר, מעורב משתי כוחות. וזהו מה שמצינו דין מזיגה שהוא "מוזגים אותו מים ויין". לחד מ"ד שגפן היה, אז מזגנו אותו משני כוחות - טוב ורע. מכאן ואילך, כל יין שאנחנו שותים הוא מאותו עץ הדעת טוב ורע, אז הוא מזוג. אבל, יש "יין שמשומר בענביו מששת ימי בראשית" (ברכות לד:). איזה יין הוא? יין חי הוא - מעץ החיים.

יין חי שאנחנו שותים אותו, לאיפה מביא את האדם? הוא מביא אותו למקום שכולו שחוק.

זה לא שחוק דקלקול. זה מביא אותו לשחוק דקדושה.

מה זה שחוק דקדושה? איפה אנחנו רואים את השחוק הכי ברור בעולם? ביום שיש נברא האדם הראשון, הקב"ה מצוה אותו "לעבדה ולשמרה" - ומה היה קורה אם היה הכל כראוי? אומרת הגמ' (סנהדרין לח.), שהיה מיד נכנס להסעודה, מיד היה יכנס לשבת. ומה קרה למעשה? אדם וחווה אכלו מעץ הדעת טוב ורע. יש לך שחוק גדול מזה בעולם?! כל הבריאה כולה לא פעלה בסדר הנכון שלה - התחיל ביום ראשון, הגיע ליום שיש על מנת להיכנס לעולם שכולו שבת, ומיד ביום ראשון שנברא בו אדם הראשון, כבר כל שחוק העולם כבר היה קיים.

עומק סעודתו של לויטן - שכר על הרצון

זה עומק "סעודתו של לויטן" של הלעתידי לבוא. מה זה סעודה של הלויטן של הלעת"ל?

"לויטן זה יצרת בה לשחק בו" (תהילים קד), יש בה דין של שחוק, הגמ' אומרת שכל יום הקב"ה שוחק שלש שעות (עבודה זרה ג.) שנא' "לויטן זה יצרת לשחק בו". מה זה סעודה של עתידי לבוא של לויטן?

זהו באמת עומק ההגדרה שנקרא "נפתלי שבע רצון". ממה הוא שובע? זהו גופא הענין שנקרא "סעודתו של לויטן", זה אותו מקום של "שוחקים", ששם שוחקין מן לצדיקים. זה הסעודה שם, משם שביעים. "נפתלי שבע רצון", לכל העולם כולו. מי שזוכה לאותו שחוק דקדושה - יזכה לאכול מאותו סעודתו של לויטן לעתידי לבוא.

מהו השכר שאנחנו מקבלים לעתידי לבוא? לעתידי לבוא אנחנו מקבלים שכר לא על מה שעשינו. לא זה עיקר השכר שנקבל לעתידי לבוא. נקבל שכר על מה? על מה שחשבנו ונאנסנו ולא עשינו - על זה מקבלים שכר.

זה העיקר שכר לעתידי לבוא. על מה שעשינו, על זה נאמר ש"כאן זה עולם המעשה", אז מתי מקבלים על זה שכר? כאן בעולם המעשה. אבל כאשר יוצאים מעולם המעשה לעולם הבא, "אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול אשר אתה הולך" (קהלת ט:י), כל העולם העליון אין בו מעשה, שם לא מקבלים שכר על מה שעשיתי. על מה שעשיתי, אני מקבל השכר רק כאן. "מעשיהם של הצדיקים" נקראים פירות, שהוא כאן בעולם הזה, "פירותיהן בעולם הזה". מתי מקבלים שכר על מה שעשיתי? בעולם המעשה. מתי מקבלים שכר על מה שרציתי? בסעודת הלויטן.

סעודה של לויטן, זה השכר בנפש, על שמעיקרא חשבתי לעשות, אפי' אם לבסוף עשיתי. יש מה שאני מקבל שכר על מה שעשיתי, ויש שכר שאני מקבל על מה שרציתי או חשבתי לעשות. על מה שעשיתי בפועל, הקב"ה שילם שכר כאן בעולם. זה לא שכר דלעתידי לבוא, אל זה השכר כאן בעולם המעשה. אי אפשר בעולם המעשה לשלם שכר כזו שמשלמין בעולם העליון. שמה, בעולם העליון, משלמים שכר רק על מה שרציתי.

ובעומק, "יותר משהעגל רוצה להעניק, הפרה רוצה להעניק", אז גם כאשר עשיתי, תמיד רציתי לעשות יותר, גם באותו מעשה. הנחתי תפילין? רציתי להניח אותן יותר טוב. התפללתי תפילה? רציתי להתפלל יותר טוב. אף פעם לא הצלחתי להוציא הרצון מכל לפועל בכל מה שאני עושה. בכללות החיים לא הצלחתי להוציא הרצון מכל לפועל, ובפרטות בכל מעשה ומעשה לא הצלחתי להוציא הרצון מכל לפועל בשלימות.

על הרצון הזה, הקב"ה משלם שכר. והשכר שהקב"ה משלם על זה, זה נקרא "שחוק". רציתי וזו לא יצא לפועל, זה נשחק, וזה לא יצא לפועל. אבל ממה הייתי שבע? מעצם רצוני. הקב"ה שהוא משלם שכר סעודתו של לויטן, למי הוא משלם אותה? למי ששבע מהרצון הזה.

מי ששבע מהרצון הזה, הוא זה שיכול להיכנס אל סעודתו של לויטן, "לויטן זה יצרת לשחק בו". שמה, משלמין שכר על מי שזוכה להאיר את ה"אז ימלא שחוק פינ".

עבודה מעשית - להיות שובע מהרצון לרוחניות

נבוא להעמיד את הדברים בפשטות למעשה כל אחד בנפש דידן.

עבודה ראשונה שצריכה הנפש לברר לעצמה: מה היא רוצה. כשמגיעים ימי הפורים, אז מה עיקר הברור של הנפש? "הדר קיבלוה ברצון" - **מה אני באמת רוצה!**

"יצר הרע צפון בלבו של אדם", ונאמר "הסתיר אסתיר את פני ביום ההוא" - מהו מסתיר, מהו מצפין? את מה אני באמת רוצה. רוב רובם של בני אדם לא יודעים בנפשם מה הם רוצים. צריך שיהא עליהן "כופה אותו עד שהוא יאמר רוצה אני".

הדבר הראשון, זה ברור הרצון. לאחר שיש ברור רצון, יש מה שהאדם מנסה להוציא את רצונו מהכח לפועל עד כמה שהוא יכול, אבל מה שלא יכול להוציא מכל לפועל, "נפתלי שבע רצון" - הוא שמח במה שרצונו ית' שמו יצא לפועל, והוא שוחק

על מה שהרצון שלי לא יצא לפועל, אני שוחק על זה. אני שמח שרצונו יצא, ואני שוחק על מה שהרצון שלי לא יצא. ובמה אני שבע? בעצם כך שרציתי.

כשאני שבע בעצם כך שרציתי, אני יכול להיכנס לסעודה של לוייתן של לעתיד לבוא. כלומר, אני נכנס לסעודה שכולה שחוק. זה רצוני, וזהו מה שהתגלה.

השחוק של פורים וסעודתו של לוייתן - שהלוייתן משעת יצירתו כבר התפורר

חז"ל אומרים שהלוייתן שהקב"ה יצר היה זכר ונקבה, וחד סירסו את השני, ומלחו הקב"ה ללעתידי לבוא (בבא בתרא עד:). מה כוונת הדבר?

מהו השחוק הכי גדול? יצרו זכר ונקבה, ולבסוף לא יכולים להוליד, אז מה צריכים הזכר ונקבה? יש לך שחוק גדול מזה!? אם רוצים שלא יוליד אפשר לעשות שני זכרים ושני נקבות, למה צריך לבראות זכר ונקבה, אחד נהרג והאחרת נסרס? על כל זכר ונקבה נאמר ביום חמישי מעשה בראשית, "פרו ורבו ומלאו את הארץ" (בראשית א:כח). אבל אם לא מולידים, אז מה צריך שניהם? זה סוד פורים - פורים הוא מלשון "פרו", כלומר פרו ורבו, ומה קורה איתו? התפורר! איפה ה"פרו" ורבו בפורים התפורר? בלוייתן, כבר בשעת יצירתו.

זה השחוק, וזה הנקרא סעודתו של הלוייתן של דלעתידי לבוא. השחוק מעמיד שביעה מרצון. זה כל היצירה שנקראת "לוייתן". כל היצירה שנקראת לוייתן, מיום הראשון שהיא נוצרה, כבר התבטלה. אין לך שחוק גדול מזה.

נזכה בסייעתא דשמיא לשבוע מהרצון של עצמינו, ולשמוח ברצונו של מקום שיצא לפועל. אז נזכה בס"ד כולינו יחד כל כנסת בית ישראל, לשבת ולאכול בסעודתו של לוייתן.

- [דע את שמחתך](#) [1]
- [פורים - שמחה](#) [2]
- [אדר](#) [3]

Show featured image:

0

Source: <http://bilvavi.net/shiur/שמחהושחוק-002-דעאתשמחתך>

Links

- [1] <http://bilvavi.net/daes.simcha>
[2] <http://bilvavi.net/purim.simcha>
[3] <http://bilvavi.net/chodesh.adar>